

BOJEVNIKI

Stane Vidmar:

Bojevniški duh

Bratje, mi stojimo trdno
kakor zid iz grada.
Črna zemlja naj pogrezne
tega, kdor odpada.

Bili so časi, ko so politični voditelji skušali doseči svoje cilje z vztrajnim delom, po ravni poti, boreč se z uma svitlim mečem in premagujoč nasprotnike z dokazi svoje delavnosti in sposobnosti. Bila je to tekma, ki je bila vseskozi pozitivna.

Toda vojna, zlasti pa povojna doba je temeljito odpravila tudi te lepe navade in kmalu smo se znašli v mlakuži grdih političnih spletk, intrig in sleparij, ki so izrinile iz javnega življenja skoraj vso moralno in velik del poštenih, idealnih in čistih mož. Borba je bila umazana in nepoštena, vsa sredstva so bila dobra, da se le doseže cilj. Toda cilj ni bil več visok in čist kakor nekdanj, ampak nizek in umazan. Ne dobro naroda in države, marveč osebna korist, osebni interesi so vodili te čudne borbe v njih temnih borbah.

Jasno, da ljudje, ki so se prikopali na oblast iz takšne mlakuže, niso bili ravno najboljši in tudi ne najmočnejši. Toda kdor sedi enkrat na tronu, se le nerad umakne. Zato smo kmalu lahko srečali čudne pojave zatiranja državljske svobode, zato so ti ljudje morali poseči po pravicah sodržavljanov, ker so čutili vso svojo slabost, ker so čutili proti sebi vse nezaupanje in vso njegovo nevoljo.

Toda te metode, stare metode, so bile učinkovite poprej, preden je ljudstvo spregledalo, preden je vstalo v narodu spoznanje in tista velika volja, braniti svojo svobodo, braniti svoje pravice in iti v boj zanje. S trenutkom pa, ko je vstala v srcih naših mož in fantov ta odločna volja, s trenutkom, ko se je zopet prebudila zavest moči organiziranega naroda, so postale te metode neučinkovite, brezpomembne, kajti ni je sile, ki bi mogla razpustiti narod ali mu vsiliti svojo voljo. Kdor tega ne razume, je prespal dobo preporoda in drvi v lastno pogubo. Marsikaj se je spremenilo in premaknilo v teku dobrega poldruga leta, zato je pripisati zadnje nesmiselne ukrepe enotnemu pojmovanju, ki vidi napoto v formalni združbi, ne pa v duhu nove dobe, ki ljudi združuje, kajti ni forma, oblika organizacije važna in merodajna, važen je duh, ki ustvarja organizacijo, duh, ki drži organizacijo in ji daje vso njeno udarno silo in odpornost. Ta duh pa ni ranljiv, je nedotakljiv in ga ne dosežejo in ne ustavijo še tako odločni ukrepi! Bojevniški duh plava nad našo lepo Slovenijo, tudi, kliče in opominja ter oznanja lepše čase in vstajenje pravice! Bojevnik je odločen, neupogljiv in nepopustljiv. Boj za svobodo, za pravico in poštenje je trd. Toda mi smo boj vajeni in se ne umikamo borbi. Boj je lahko odkrit ali prikrit. Nam bojevnikom je seveda odkrit boj ljubši in se le veselimo, da padajo krinke in se pogledamo lahko iz oči v oči, pa, da tudi lahko opustimo vse ozire. Toliko prej bo ozračje očiščeno in plevel iztrebljen. Mi se zavedamo, da gre boj za bodočnost naroda in države. Če ne zmagamo, bo narod naš udarjen za dolgo, dolgo dobo ali celo za vedno. Če ne zmagajo naša načela, bo država toliko oslabljena, da bo težko prestala kritične dobe bodočnosti.

Zato pa čutimo svojo veliko odgovornost in bijemo ta naš boj z vso odločnostjo, doslednostjo in vero v končno zmago, ker ne bomo dopustili, da bi se igrali z našo usodo nesposobni slabiči ali pokvarjeni špekulanti. Naš narod je spregledal in nihče več ne bo izrabljaj njegovega potrpljenja. Konec je igre z

„Boj“ v borbi za moralo v našem javnem življenju

Glej poročilo na tretji strani!

Političen položaj po širnem svetu . . .

Poročali smo že, da je Anglija pod gotovimi pogoji pristala na nemške zahteve po priznanju vojne mornarice, močne 35% angleških pomorskih vojnih sil. Ta angleško-nemški sporazum je učinkoval kakor bomba predvsem na 26 držav — podpisnic versajskega miru, ki je vendar pogodbeno določil moč nemškega brodogoja.

Do sporazuma seveda ni čez noč prišlo. Nemška diplomacija je bila zadnje mesece pridno na delu in je pripravljala teren za ta »zgodovinski« sporazum, kakor ga označujejo. Zgodovinski zaradi tega, ker je poteklo komaj 15 let od versajske mirovne pogodbe in že je priznala Nemčiji ena izmed držav — podpisnic te pogodbe — največja pomorska velesila Anglija znatno povečanje njenega vojnega brodogoja!

Posledice tega sporazuma? Za Anglijo so vsekakor ugodne, saj je onemogočila vsako pomorsko tekmovanje nemškega vojnega brodogoja z njenim, ker je nemška vlada sprejela razmerje 35 : 100 za vse slučaje in okoliščine. »Tako sprejema nemška vlada obveznost, da bo to razmerje spoštovala, čeprav bi katera tretja pomorska sila (Francija, op. ured.) z nepričakovanimi gradbami novih brodogoj dosežanje svetovno ravnovesje v brodogojnih močeh resno motila.« (3 pogodbe.)

Za Nemčijo? Zdaj ji je omogočeno, da reorganizira svoje pomorske postojanke v Baltiskem morju, kjer prihaja v dotiko s Sovjetsko Rusijo, ki Angliji tudi pod caristično vlado ni bila nikdar pri srcu. In za Francijo? Kdo naj to danes že ve? Res je, da so francoski listi sprejeli angleško-nemški sporazum s precej kislim obrazom. »Ta sporazum pomeni konec skupne francosko-angleške politike, ki ji je pristopila tudi Italija. Silno je moral ohrabriti Hitlerja, saj se mu je posrečilo izvojevati zmago nad načelom nedeljivosti miru, načelom, ki so ga skupaj proglasili francoski in angleški ministri.« Toda ali ni lahko mogoče, da obstoji med Anglijo in Francijo tih sporazum, po katerem lahko tudi Francija poviša svoje pomorske sile, ne da bi se ji bilo treba bati, da jih primerno poviša tudi Nemčija, ki je sedaj za stalno vezana na moč angleškega brodogoja.

Anglija je sklenila z Nemčijo sporazum, ker hoče imeti kolikor mogoče proste roke

ljudstvom, konec kravjih kupčij in izdaj. Kdorkoli bo še poizkušal zlorabljati ljudsko zaupanje ali s sebičnimi nameni izdajati narodne interese, bo občutil vso težo narodove pesti, ki se je dvignila in ki bo padla z usodno točnostjo na glave izdajalcev in sleparjev.

Pomilujemo le tiste, ki nikakor ne razumejo, da se je v svetu nekaj premaknilo, da se je nekaj polomilo in zvrnilo in prepad in da stopa na mesto tega nekaj novega, mladega, svežega in zdravega. Pa ni samo možganska nesposobnost, ki dela ljudi nedostopne za nove ideje, za nova načela in smeri. Zakrknjenost izvira le prepogosto iz strahu pred tem novim, iz strahu pred lastnim zatonom, iz strahu pred lastno vestjo in pokoro. To narekuje gotovim ljudem boj proti vsemu, kar se ne udaja slepo njihovim vabam in kar ne klo- ne pred njihovimi grožnjami, to žene sicer prebrisane in prekanjene politike v nepopravljive napake in pogubo.

Toda mi ne bomo jokali za njimi. Božji mlini meljejo počasi sicer, toda sigurno. In kdor je prišel enkrat v tem mlinu med kamne, bo zmlet in strt. In prav je tako!

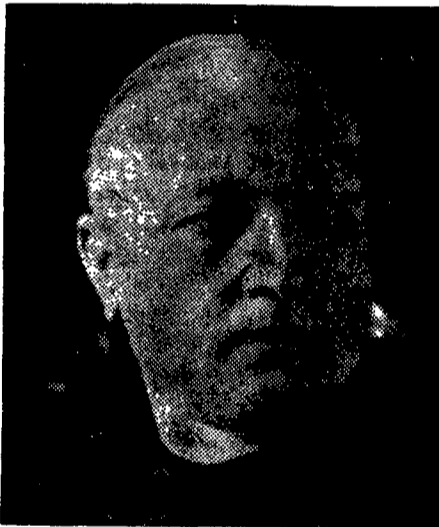
Mi pa gremo naprej, mi strelci, in pred nami plamen gre skozi noč kot Bog pred Izraelci.

Bojevnik gre v boj močnejši in odločnejši, Bojevnik je neustrašen in nepopustljiv, vojska pa raste po številu in moči. Boj!

za dogodke v Vzhodni Afriki in v Vzhodni Aziji. Zbližanje med Anglijo in Nemčijo občuti predvsem Italija, ki naj bi jo v primeru kake napetosti med Italijo in Anglijo zaradi Abesinije držala Nemčija v šahu. Tako postaja Nemčija naenkrat čuvar angleških interesov v Evropi. Razumljivo je zato, da ni angleški minister Eden nič opravil v Parizu, ko je prišel, da bi vplival, naj bi Francija priznala angleško-nemški sporazum za temelj nadaljnjih pogajanj. V Rimu bo seveda še manj opravil.

Pripravljanje za krvavi ples

Abesinska vlada je pretekli teden predložila Društvu narodov v Ženevi novo spomenico, v kateri prosi za ureditev svojega spora z Italijo. Spomenica je zgolj formalnega značaja, ker se Abesinija kakor Italija zavedata, da ne bo Društvo narodov ničesar ukrenilo. Če pa bi, je Italija odločena, da izstopi iz te ustanove, kakor je to storila Japonska, ki gospodari sedaj na Kitajskem po svoji mili volji.

Notranji minister dr. Korošec

Obe državi se še naprej mrzlično oborožujeta. Internacionalna vojna industrija si prizadeva, da bi prodala tako Abesiniji kakor Italiji čim več orožja in municije. Na drugem mestu poročamo, kako zelo so poskočile delnice vojne industrije, kar pomeni, da dela z ogromnimi dobički. Abesinski generalni štab, ki mu baje načeluje neki iz obrambnih bojev v Dardanelah prosluli turški general, je že pripravljen na bližnjo vojno. Zaradi tega se je drznil abesinski cesar polastiti se pretekli teden državnice Djimma, ki meji na jugozapadu na Abesinijo. Italija je vsa iz sebe, ker je smatrala to državnico že več ali manj za svojo, pa jo je zdaj zasedla abesinska vojska.

Abesinci so v zadnjem času zgradili tudi več letališč in prejeli večje število vojnih letal.

Iz italijanskih pristanišč se še vedno v nezmanjšani meri nadaljujejo veliki prevozi italijanskega vojaštva, orožja in municije v Italijansko Somalijo. Ker ni vojne več mogoče preprečiti, se pripravlja nanjo tudi Anglija, ki ji ne gre italijanska akcija proti Abesiniji prav nič v račune. Saj bi v primeru italijanske zmage nad Abesinijo bil resno ogrožen njen Sueški prekop, po katerem dosepe najhitreje v Indijo in na Kitajsko, kjer ima svoje velike interese.

Medtem italijansko časopisje še naprej silovito napada Anglijo. »Iz Londona se slišijo glasovi, naj se Italija nikar ne spušča v kakšne avanture v Afriki, ker da je njena zgodovinska in kulturna naloga, da brani evropsko civilizacijo na Brennerju in na Jadranu. Angleška diplomacija nas je zopet začela strašiti z germansko in vseslovansko nevarnostjo. Zopet bi nas rada zaposlila v Evropi, da bi stali na straži za kakšne velike ideale, samo da bi pustili na miru Afriko, kjer še ni vse ozemlje razdeljeno. Toda Italija bo storila, kar briga njo samo. Ne bo več žandarm nikogar. kaiti

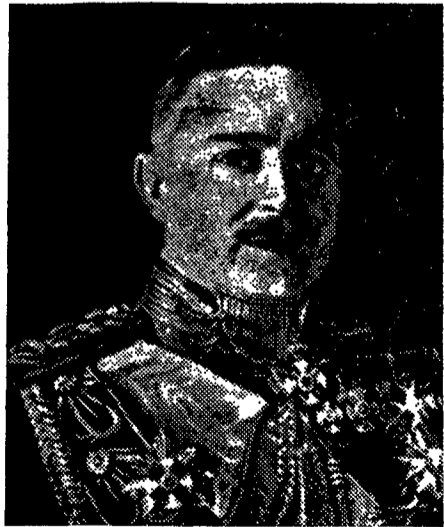
Ministrski predsednik dr. Stojadinović

poleg Avstrije, poleg germanske in vseslovanske nevarnosti ima še druge brige, ki so za njo mnogo bolj važne. V Abesiniji hoče najti zadoščenje za sedaj že 20 let stare obljube in kruha za svojih 40 milijonov ljudi.

Proti osvajanju Japonske

Poljedelska kriza tudi Japonski ni prizanesla. Čeže kmetijskih pridelkov so tako nizke, da se je že več izrednih zasedanj narodne skupščine bavilo samo s tem vprašanjem. Vsi so bili mnenja, da je treba kmetom na vsak način priskočiti na pomoč, a storili vendarle niso ničesar v njihovo korist. Kmetje tiče tako globoko v dolgovi, da ne zmorejo niti za obresti.

Velika večina kmetov (okoli 60% jih je od 90 milijonov, kolikor šteje Japonska prebivalcev) je brez lastne zemlje. Dobiva jo v najem od veleposestnikov, ki vlagajo skoraj vso najemnino v banke in v industrijska podjetja, ker so tukaj dobički največji. Investicij v poljedelstvo ni, zato je japonska vas čedalje siromašnejša. Delavstvo, ki

Vojni minister general Živković

ga je vsako leto več (Japonci imajo največ porodov na svetu — letno do enega milijona!) je izredno poceni, zato ni čuda, da so

K razpustu „Boja“

Prejeli smo:

Zoper razpust Zdrženja borecv Jugoslavije »Boj«, o katerem smo poročali v zadnji številki, je vložil razpuščen Osrednji izvršni odbor pritožbo na ministrstvo notranjih del. Enako so vložile pritožbe tudi krajevne skupine.

cene industrijskih proizvodov na Japonskem najnižje na svetu. Zaradi splošnega obubožanja prebivalstva je notranji trg na Japonskem kaj slab. Naravno je, da si je začel japonski kapital iskati zunanji trg, ki ga je predvsem našel na Kitajskem. Ker je tam delavec še cenejši in se da še bolj izkoristiti od japonskega, je investiral japonski kapital denar v razna dobičkanosa podjetja.

Za investicijami, ki so kmalu po svetovni vojni bile večje od investicij drugih imperialističnih držav, so prišla na vrsto podjarmljenja celih kitajskih provinc. Japonska v rokah denarnih magnatov se ni zadovoljila z ckupacijo Mandžurije, nenavadno bogate s prirodnimi zakladi. Njen apetit je vedno večji in večji in prihaja v navzkrižje z interesi Amerike in Anglije. Pred kratkim je zasedla Severno Kitajsko s Pekingom in Tientsinom, a sili še vedno naprej. Videti je, da zaseda Kitajsko v sporazumu s Čankajškom, predsednikom vlade v Nankingu (ki se nič ne razume s sovjetsko navdahnjeno kitajsko vlado v Kantonu). Seveda za masne denarje!

Nedavno je Sovjetski Rusiji trda predla v njenem sporu z Japonsko. Odkar pa je sklenila celo vrsto pogodb in paktov, s katerimi si je zavarovala hrbet v Evropi, se je njen položaj znatno zboljšal. Tako se je zgodilo, da je lahko v popolnem miru zasedla dve ogromni kitajski deželi: Kitajski Turkestan (ki je sam trikrat večji od Japonske s Formozo in Korejo!) in Zunanjo Mongolijo. Mimo tega pa še ilegalno minira Mandžurijo in Japonsko: v obeh teh deželah so kaj pogosti spopadi kmetov-najemnikov z veleposestniki in se tudi sumljivo množe stavke delavstva.

Amerika in Anglija menita, da je sedaj prišel tudi zanj čas, da dobita kaj več od neizmerne kitajske bogastva. Oba gledata z veliko ljubosumnostjo na Japonsko, ki se je preveč utrdila na Kitajskem. Obe se pripravljata, da obračunata z nevarnim tekmečem.

In doma ...

Pretekli četrtek zvečer je bil Jevtič prisiljen podati ostavko svoje vlade. Zaradi tega se ni mogla vršiti že napovedana seja Male zveze, na kateri je imel dr. Beneš poročati o svojih vtisih v Sovjetski Rusiji in o stališču Rusije do razmer v Srednji Evropi.

Slovenski bojovníki pozdravljajo novo vlado

Takoj po sestavi nove vlade je poslal tov. Stane Vidmar ministrskemu predsedniku dr. Stojadinoviću in vojnemu ministru Živkoviću naslednjo brzojavko:

Pričakujemo od nove vlade in od Vašega sodelovanja v njej ozdravljenja težkih prilik v državi in Vas zaradi tega najiskreneje pozdravljamo in želimo Vašim naporom najlepših uspehov.

Za člane Osrednjega izvršnega odbora razpuščenega Združenja borcev Jugoslavije »Boj-

Stane Vidmar l. r.

Nova vlada

Naš narod čaka, nestrpno čaka na dejanja, ki naj pokažejo, da gremo boljšim časom nasproti

Padla je vlada gospoda Jevtiča, ki je ob svojem nastopu toliko obetala in vzbudila toliko nad in upov, ki pa je vse te upe in nade tudi temeljito razpršila s svojim nesrečnim postopanjem, zlasti pa s svojo vse obsodbe vredno volilno kampanjo.

Malokatera vlada je bila deležna ob nastopu tolikih simpatij (saj je pomenila rešitev izpod Uzunovičevega režima), pa tudi malokatera vlada je tako neslavno končala in to tik po »ogromnem volilnem uspehu«. Čudno zmes je predstavljala in čudne pojme kazala ta padla vlada. Verifikacijska debata v parlamentu je pokazala tako čudno pojmovanje države, narodnega in državnega edinstva, tako čudno nazore glede teh stvari celo v izjavah nekaterih ministrov, da je pomenil nadaljnji obstoj Jevtičeve vlade naravnost ogrožanje države in njen notranji razkroj. Zato je jasno, da je moralo priti do energične rešitve in da je morala pasti vlada, ki je pomenjala nevarnost za našo mlado državno skupnost. Zato pozdravljamo njen padec in padec njenih izrastkov.

Novo vlado je sestavil dosednji finančni minister gosp. Stojadinović. Zalostno dedščino prevzema nova vlada, toda zato njena naloga ni nič manj važna in odgovorna.

Iz vsega srca želimo, da bi možje, ki sestavljajo novo vlado, pokazali pravo državljansko modrost in uvidevnost,

Na dvor` je bil med drugimi opozicijskimi politikami tudi vodja združene opozicije dr. Maček, ki je po avdijenci pri knezu-namestniku izjavil, da je v svojem razgovoru s knezom in generalom Živkovičem odkrito in iskreno razložil svoje mišljenje, kako naj se ustvari nov položaj, v katerem se bodo mogla dokončno rešiti notranja vprašanja, v prvi vrsti hrvaško vprašanje.

Po štiridnevnih posvetovanjih na dvoru je Nj. Vis. knez-namestnik Pavle poveril mandat za sestavo nove vlade finančnemu ministru dr. Milanu Stojadinoviću. Nova vlada, ki so jo v ponedeljek zaprisegli, je sestavljena takole:

predsednik ministrskega sveta in zunanji minister dr. Milan Stojadinović, senator in bivši minister;

notranji minister dr. Anton Korošec, bivši predsednik vlade;

minister za vojsko in mornarico armijski general Peter Živković, minister za vojsko in mornarico na razpoloženju;

minister za promet dr. Mehmed Spaho, bivši minister;

kmetijski minister dr. Svetozar Stanković, bivši minister in poslanec;

minister za socialno politiko in narodno zdravje Nikola Preka, bivši minister in poslanec;

pravosodni minister dr. Ljudevit Auer, minister na razpoloženju;

gradbeni minister ing. Miloš Bobić, bivši beograjski župan;

minister za trgovino in industrijo dr. Milan Vrbanić, minister na razpoloženju;

finančni minister dr. Dušan Letica, pomočnik finančnega ministra;

prosvetni minister Dobrovoje Stošević, poslanec;

minister za gozdove in rudnike Ignjat Stefanović, poslanec;

minister za telesno vzgojo naroda Mirko Komnenović, poslanec;

ministra brez portfelja dr. Šefkija Behmen, bivši minister in Djuro Janković, bivši poslanec.

Nova vlada je vzbudila po vsej državi veliko veselje, zlasti še pri nas v Sloveniji, kjer so ustvarili poprejšnji režimi naravnost zadržljive prilike. Vendar smo prišli enkrat na najboljšo pot, da se naše javno življenje konsolidira in da se bomo mogli posvetiti nalogam, ki nam jih stavi naš zunanjepolitični položaj!

Notranjemu ministru dr. Korošcu pa brzojavko:

Pričakujemo od nove vlade in od Vašega sodelovanja v njej ozdravljenja težkih prilik v Sloveniji in celi Jugoslaviji in Vas zaradi tega najiskreneje pozdravljamo in želimo Vašim naporom najlepših uspehov.

Za člane Osrednjega izvršnega odbora razpuščenega Združenja borcev Jugoslavije »Boj-

Stane Vidmar l. r.

govorna naloga ravno nanj. Po težkih in grenkih preizkušnjah po preganjanju in konfinaciji prihaja na najodgovornejše mesto v državi. Kaj je bolj naravno kot to, da se pričakuje baš od njega, da bo iztrebil temeljito iz vse javne uprave ostanke zloglasnih metod, ki so jih vpeljali dosednji režimi. Popraviti bo moral krivice in odpraviti nasilja, vzpostaviti zakonitost in napraviti konec samovolji in izrabljanju oblasti, vrniti državljanom njih pravice, svobodo govora in zborovanj, ter svobodne tajne volitve. Veliko odločne volje, veliko poguma bo treba za izvršitev te velike naloge. Naš narod čaka, nestrpno čaka na dejanja, ki naj pokažejo, da gremo boljšim časom nasproti.

Mi slovenski bojovníki, ki smo vršili in bomo vršili svojo zgodovinsko nalogo čisto nesebično, imajoč pred očmi le dobro naroda in države, želimo iz vsega srca, da bi bila nova vlada, čeprav morda le prehodna, popolnoma različna od prejšnjih, da bi ji pred vsem nikdar ne manjkalo dobre in poštene volje in poguma za reševanje najtežjih in najvažnejših njenih nalog. Želimo to prav iskreno, ker nam gre za stvar in bomo

Davorin Onič, Ribnica na Dol.

Naša bodočnost

„Tudi v bodoče bomo povsod tam poprijeli za delo, kjer bo zahteval naš narodni in ljudski interes.“

Noben človek, pa tudi najpriprostejši naš človek, ne bi smel ostati dandanes neinformiran o važnih novicah širom sveta, v naši državi in ožji domovini. Poučenost je najboljši zdravnik za zdravljenje nevednosti. Kdor pa je poučen, je tudi samostojnejši, saj ima pravilnejšo sliko o svetu.

Časopis pa je tudi glasnik našega dela in naših teženj. Kdor svojih teženj ne more, noče ali ne sme izražati javno pred sočlovekom, pred družbo — tak človek je nem, je kakor da ga ne bi bilo. Vsako gibanje izraža svoje težnje in govori o svojem delu, tako tudi naše v našem glasilu »Bojevnik«. Bojevnik bo pa le tedaj izraz naše misli, naših hotenj in našega dela, če bo tem svojim nalogam ustrezal. Zakoreninjen v našo slovensko bitnost more biti vselej le izraz bojevniške misli: misli javnega in osebnega poštenja, misli, reda in pravice, a tudi glasnik vsakega še tako šibkega glasu ljudstva, vseh onih slojev, ki z delom rok in duha tvorijo hrbtenico našega naroda.

V znanih izrednih razmerah — v katerih se je rodilo in šlo na svojo zmagovito pot bojevniško gibanje pod gesli: za pravico, svobodo in poštenje — se je naše gibanje napravilo za ljudsko gibanje, in kot tako je v prvi vrsti pripomoglo, da so se pri nas zamajala tla onim, ki so uvedli strahovlado manjšine nad veliko večino slovenskega ljudstva, izrabljajoč pri tem svojo preteklost liberalnih gesel in jugoslovansko idejo edinstva za to, da se za zmerom manjšini zagotovi neomejeno gospodarstvo pri nas. Ta nedavna preteklost že postopoma likvidira in bo nekoč izginila popolnoma. Ne more in ne sme izginiti pa delo, ki ga je opravilo bojevniško gibanje, ker je ono miselni kapital, ki si ga je ustvaril narod sam v težkih časih. Naši izkušeni bojovníki bodo tudi v bodoče povsod tam poprijeli za delo, kjer bo zahteval naš narodni in ljudski interes. Mnogo težkih in nerešenih vprašanj, ki jih poraja naš čas ali jih je ustvarila preteklost zadnjih let, še čaka rešitve. »Bojevnik« mora v tem smislu kot glasilo bojevniškega duha in njegovih gesel ne le svojo nalogo opravljati še nadalje, ampak jo tudi poglobiti.

Še nekaj je treba povedati na tem mestu, da se namreč v prejšnje čase boja med nekdanjima taboroma ne moremo povrniti. Sedem let je minilo, odkar je bila v veljavi vidovdanska ustava. Njen centralistični ustroj je omogočil tisto prerivanje obeh taborov za moč v Sloveniji s pomočjo političnih sil izven Slovenije, ki se jih je posluževal zlasti tako zvani napredni politični živelj, ker je bil sam po sebi mnogo prešibek in brezidejen, in ki je po ukinitvi ustave brez vsakih nadaljnjih pomislekov bil pripravljen sebi zagotoviti oblast tudi z najogabnejšimi sredstvi. Ta brezidejna, breznačajna

z velikim zadoščenjem pozdravljali in odobravalni vse ukrepe v tej smeri.

Naj se zaveda nova vlada težav, ki tarejo naš narod, naj se vedno zaveda, da ni več časa za brezplodne partijske spletke in igre, naj ima vedno pred očmi obupno stanje našega gospodarstva, kar vse dokazuje, da je skrajni čas za resno državniško delo, brez ozira na stranke.

V prepričanju, da je nova vlada predhodnica temeljite preureditve in dokončnega razčiščenja perečih naših notranjepolitičnih vprašanj, kakor tudi nujnih gospodarskih in socialnih problemov, pozdravljamo njen nastop. Naj bi ji uspelo pripraviti reforme, ki bodo prinesle pomirjenje, naj bi ji uspelo izpolniti srčne želje vseh poštenih Slovencev, Hrvatov in Srbov in pripraviti reforme, ki bodo zblížale vse tri bratske narode v zadovoljstvu, svobodi in enakopravnosti, ter jih povedle v novo dobo narodnega in državnega napredka in razvoja.

Morda nam prinese kaj jasnosti glede tega že vladna deklaracija, ki jo pričakujemo te dni.

slovenska meščanska naprednost je končno doživela polom, s tem pa ni rečeno, da se je v resnici spreobrnila. Paziti bo zato treba, da se prejšnja za Slovence tako škodljiva in usodna delitev v dva tabora v nekdanji obliki ne povrne več. Bojevniški program mora biti zdaj še bolj kot kdaj poprej, program celotnih slovenskih interesov na vse strani.

Poudarjamo pa, da bojovníki ne bodo ovirali nikogar, ki bo oprt na zupanje ljudstva služil celotnim interesom slovenskega ljudstva, ampak bodo z dobro voljo in poštenimi nameni podpirali vsako tako stremljenje in temu cilju bo služil tudi naš »Bojevnik«, ki se ga naj tovariši oklenejo tem bolj!

Naročnikom!

Zaradi meznega gibanja grafičnega delavstva nam je bilo pretekli teden nemogoče iziti. Motnje v obratovanju naših tiskarn še vedno obstoje in tako moramo biti na vse pripravljeni.

Večino prispevkov za to številko smo prejeli pred imenovanjem nove vlade. Mnogo prispevkov je moralo izostati in pridejo na vrsto v prihodnji številki.

Naročnike prosimo, da nam v interesu rednega dostavljanja lista naročnino za »Bojevnika« takoj nakažejo, če tega doslej še niso storili. Položnice smo, kot Vam je znano, priložili šesti številki.

Za nove naročnike »Bojevnika« znaša naročnina do konca tekočega leta 20 Din. Stari naročniki, ki so bili naročeni na mesečnik »Bojevnik« in so že plačali 10 Din, pa plačajo za tekoče leto samo še 15 Din.

Zavedajte se velikega pomena našega »Bojevnika« in skušajte storiti vse, da mu pridobite še več novih naročnikov! Vsak bivši bojovník naj bo po možnosti naročnik našega lista.

Uredništvo in uprava »Bojevnika«.

Ogromni dobički Trepče

Rudnik Trepča v Srbiji plačuje svoje rudarje zelo mizerno, in še jim ostaja dolžan na krvavo prisluženih mezdah. Še vedno so v teku pogajanja med rudnikom in delavskimi organizacijami za izplačilo zasluženih mezd. Rudnik nima denarja, a podatki govore nekaj čisto drugega.

Rudnik Trepča je od 1. oktobra 1934. do 31. marca t. l. dal 2536 vagonov svinca, 2417 vagonov cinka in 763.437 unč srebra. Kurz akcijske Trepče je poskočil v Parizu od 43 na 53 frankov. Spomladi so akcije bile še 34 frankov. Lani je družba Trepča zaslužila nad 20 milijonov, čisti dobiček v letih 1933./34. pa je bil 160.552 funtov šterlingov (ogromen denar v dinarjih!), a dividenda je znašala 12%.

„Boj“ v borbi za moralo v našem javnem življenju

Kaj se je godilo takrat, ko se je na tisoče združnikov komaj vrnilo s krvavih poljan . . .

Kakor so že poročali dnevni listi, se je 26. junija t. l. vršila pri sreskem sodišču v Celju zanimiva glavna razprava o tožbah zaradi žaljenja časti, ki so jih pred približno enim letom vložili proti bivšemu predsedniku razpuščene Zdrženja borcev Jugoslavije »Boj« g. Stanetu Vidmarju člani upravnega sveta Celjske posojilnice d. d. in bivši minister g. dr. Albert Kramar, in sicer zaradi vsebine njegovega govora na taboru »Boja« v Celju 11. maja 1934, drugi zaradi njegovih govorov na zborova-

njih »Boja« v Trebnjem 20. maja 1934 in na Bledu 10. junija 1934.

Razpravo je vodil sodnik sreskega sodišča v Celju dr. Alojzij Finžgar, člane upravnega sveta Celjske posojilnice je zastopal g. dr. Juro Krašovec, odvetnik v Celju, ki tudi sam nastopa med obtožitelji, ministra dr. Alberta Kramerja g. dr. Ernest Kalan, odvetnik v Celju, obtoženca pa sta zastopala gosp. Mirko Hočevnar, odvetnik v Celju, glede obtožb ministra Kramerja pa dr. Josip Hacin, odvetnik v Ljubljani.

Zakaj toži celjska posojilnica Staneta Vidmarja

Člani upravnega sveta Celjske posojilnice inkriminirajo v svoji obtožbi dejstvo, da je Stane Vidmar na taboru »Boja« v Celju — potem, ko je omenil, da se je zbrala množica borcev pred Narodnim domom, ki ima zastrta okna — spregovoril besede: »Tovariši! To je narekovala slaba vest onim, ki so danes gospodarji te stavbe, katero pa je zgradilo naše ljudstvo z največjimi žrtvami. Tudi ta stavba je šla v malho njihove porodice.«

Stane Vidmar, ki zatrjuje nekoliko drugače besedilo svojega govora, je za svoje besede nastopil dokaz resnice ter že pred razpravo podal po svojem zagovorniku Mirku Hočevnarju zagovor, na katerega vsebino se je skliceval pri glavni razpravi in ki se glasi:

Na javnem zboru združenja borcev Jugoslavije (»Boja«) v Celju dne 10. maja 1934 dopoldne na Dečkovem trgu nisem svojega očitka iznesel v obliki, kakor je naveden v tožbi. Jaz sem svoj govor čital in je bil njegov uvod tale:

»Prav za prav res ne vem, ali je resnica, da tukaj zborujemo ali ne. Menda niso sanje, ko gledam te ogrom-

ne množice našega poštenega slovenskega ljudstva, tu pred to stavbo, ki je nekaj bila v resnici Narodni dom, danes pa je zastrla okna, da se skriva za zastori slaba vest, ki je ta dom in ta zavod, ki sta zgrajena z žrtvami našega ljudstva, pobasala v malho par porodic.«

S temi besedami sem hotel kritizirati preosnovno bivše zadruga z neomejeno zavezo Posojilnice v Celju, katere koristniki so bili vsi združniki — bilo jih je ca. 4000 — v delniško družbo in s tem prehod vsega premoženja zadruga na delniško družbo. Koristniki vsega tega premoženja so danes maloštevilni delničarji.

Da pa se je ta preosnova vršila na takšen način, ki ga je mogoče označiti le kot pobasanje, pod katero besedo ni razumeti kakšnega po kazenskem zakonu kaznjivega delikta, temveč način pridobitve, ki zasluži sicer moralno obsojanje, a še ne prehaja v konflikt s protivnimi določili kazenskega zakona. Za ta konkretni očitki pa nudi jasen dokaz historijat razvoja Posojilnice v Celju kot zadruga in preosnova zadruga v delniško družbo.

Kako so spreminjali pravila celjske posojilnice

Ta historijat je naslednji:

Posojilnica v Celju je bila ustanovljena 1881. kot registrovana zadruga z omejeno zavezo. L. 1883. se je zadruga spremenila v zadruga z neomejeno zavezo.

Zadruga je temeljila v glavnem na tkzv. Schulze-Delitschevem sistemu, oddajala se je le v eni temeljni določil od tega sistema. V Schulze-Delitschevih posojilnicah v Nemčiji je prihajalo načelo združne enakopravnosti do izraza v tem, da imajo vsi združniki po en glas in samo po en glas.

Pravila posojilnice v Celju pa so poznala dvoje vrst deležev, glavne in opravilne.

Glavni deleži so znašali do likvidacije 200 kron, opravilni pa so se delili v opravilne deleže druge vrste po 2 kroni. Pozneje pa je ta delitev opravljenih deležev odpadla in so obstojali samo taki po 20 kron.

Vendar je bilo za osebo sodelovanja vseh članov poskrbljeno s sklepom občnega zbora 19. maja 1883 s tem, da je imel vsak združnik pravico glasovati o vseh v § 38 pravil navedenih predmetih. Vsak opravilni delež je imel en glas, glavni delež pa 10 glasov.

Pri volitvi nadzorstva pa je imel vsak združnik samo en glas.

Določba, da ima pri volitvi nadzorstva vsak združnik en glas, je bila v zvezi z določbami §§ 24 in 25 združnega zakona 9. aprila 1873 drž. zak. št. 70, silno pomembna, ker je omogočala možnost intervencije enako vsem združnikom brez ozira na vrsto deležev. Ker je po čl. 7 pravil od vsega početka imelo načelstvo z nadzorstvom v skupni seji pravico dati združnikom enega ali več glavnih deležev in je celokupno članstvo imelo enako ingerenco na volitev nadzorstva, je bila v tem dana neka garancija za pravilnejšo dodelitev glavnih deležev, ki naj zagotovi zdravo kontinuiteto v vodstvu zadruga, onemogoči pa naj eksploatacijo zadruga po preozkem krogu.

Položaj združnikov z opravljenimi deleži je izredno poslabšal občni zbor

Usodni občni zbor l. 1919

Ena najvažnejših sprememb pravil pa se je izvršila na občnem zboru 8. maja 1919.

Ta občni zbor je pravila v § 7 tako spremenil, da je odslej veljalo: »Ali se sme enemu združniku dati več opra-

vilnih deležev ali eden ali več glavnih deležev, določuje načelstvo.«

S to določbo je bilo nadzorstvo eliminirano od ingerence pri dodeljevanju novih glavnih deležev in si je lahko ena skupina, ki je predstavljala vsaj večino načelstva, dodeljevala deleže brez sodelovanja članske večine, ki je mogla priti do izraza pri izvolitvi nadzorstva.

Tako si je lahko mala skupina ustvarila večino in participacijo na združnem premoženju po svoji mili volji.

Ta oblast je bila zlasti važna glede na spremembo § 17 v § 15 ki se je potem glasil: »V slučaju likvidacije mora načelstvo izterjati združne terjatve, drugo združno premoženje spraviti v denar in čisto premoženje, kar ga ostane po kritju pasiv, razdeliti med združnike po razmerju števila in visokosti deležev.«

Na istem občnem zboru je bila sklenjena tudi sprememba neomejene zaveze v omejeno. Ker je sodišče vpis izpremembe zavrnilo in je prišlo do rekurza in revizijskega rekurza, se je tudi vpis ostalih izprememb zavlekel in se neposredne posledice niso takoj pokazale.

Delokrog in pravice načelstva so se radi izprememb pravil na občnem zboru 8. maja 1919 v največji meri razširile, ker je smelo načelstvo prodajati hiše in nepremičnine, predvsem pa dodeljevati nove glavne deleže brez sodelovanja nadzorstva, torej brez ingerence ostalega članstva zadruga.

Po računskem zaključku za l. 1918. je imela zadruga kocem leta 1918. vsega 3411 članov s 95.693 K vplačanih deležev. Števila deležev poročilo ne navaja več, dasiravno združni zakon v § 22 to izrecno zahteva. V poročilu leta 1917. je bilo navedenih 3502 članov s 5167 deleži v skupnem znesku 97.579 K.

Končno namesto zadruga — delniška družba

L. 1922. je mala skupina — sedem po številu —, ki so bili menda vsi člani načelstva zadruga, zaprosila za koncesijo za preosnovno zadruga v delniško družbo.

Ker je bilo odobrenje dano samo pod pogojem, da se pravila zadruga glede načina likvidacije spremene oz. spopolnijo, je bil sklican občni zbor 8. januarja 1923, na katerem so se pravila § 15 tako spremenila, da se je temu §-u dostavil stavek: »Za vsak drug način likvidacije je potreben sklep občnega zbora (§ 37 in 38).«

Tega občnega zbora se je udeležilo 14 združnikov, ki so zastopali 408.400 glavnice od celotne deležne glavnice 537.640 K.

Nato se je vršil 3. marca 1923 zadnji občni zbor, ki je imel na dnevnem redu preosnovno Posojilnice kot zadruga v delniško družbo in likvidacijo Posojilnice v Celju kot zadruga.

Navzočih je bilo 17 združnikov, ki so imeli od skupne vsote deležev po 539.299 K znesek 414.400 K.

Na tem občnem zboru je Smertnik Jože stavil kot združnik zadruga in obenem v imenu koncesionarjev novo snujoče se delniške družbe predlog, da se Posojilnica v Celju registrovana zadruga z neomejeno zavezo preosnuje v delniško družbo pod imenom Celjska posojilnica d. d. v Celju in da stopi Posojilnica v Celju kot zadruga v likvidacijo.

Ta predlog je bil soglasno sprejet. Smertnik je tudi stavil predlog, da imajo na tem občnem zboru izvoljeni likvidatorji zadruga pravico in dolžnost, oddati Celjski posojilnici d. d. v Celju vse nepremičnine brez javne dražbe.

Tudi ta predlog je bil soglasno sprejet.

Takoj po tem občnem zboru se je izvršil istega dne ustanovni občni zbor

Mala skupina gospodar in koristnik podjetja

Ker so vodili zadruga samo glavni deležniki, število deležev pa je določalo načelstvo, se je v danem slučaju število deležev v rokah maloštevilnih članov tako reguliralo, da jim je pri likvidaciji pripadel levji del premoženja ter da so si zagotovili isto premoč tudi

Ker so imeli navadni člani samo po en delež, je sklepati, da je bilo koncem l. 1918. vsega 4976 deležev.

V zaključku l. 1919. število članov in deležev vkljub zakonitim določilom, ni več navedeno, vendar je iz bilance razvidno, da so deleži padli na 95.225 K.

Iz zapisnika o občnem zboru 8. maja 1919 je razvidno, da se ga je udeležilo skupno 16 članov s 24.060 K deležne glavnice, to je 120 glavnih in trije opravljeni deleži. Ako se vzame za podlago računski zaključek za l. 1918., ni bilo zastopanih na tem občnem zboru 3395 članov in 4853 deležev s 71.633 K deležne glavnice.

Že to razmerje kaže, da o kaki enakopravnosti združnikov ni bilo govora, dasiravno je šlo za zadruga z neomejeno zavezo.

Vkljub temu pa je bila ovira svobodnemu razmahu te male skupine določba § 7 pravil, po katerem je načelstvo in nadzorstvo skupaj dodeljevalo po več kot en delež in določba § 39, da ima pri volitvah nadzorstva vsak član samo po en glas.

Ravno radi tega pa je prišlo na občnem zboru 8. maja 1919 do spremembe pravil v § 7.

Koncem l. 1919. so znašali deleži 95.225 K, nato leta 1920. 96.041, koncem l. 1921. še 108.661, a koncem leta 1922. že 538.299 K.

Gibanje deležev počenši od l. 1911. do incl. l. 1921. je bilo naslednje: 84.902, 92.556 K, 96.132 K, 100.460 K, 99.027 K, 101.635 K, 97.579 K, 95.225 K in 108.661 K.

Iz tega sledi, da skok v l. 1922. na 538.399 ni bil v nikaki organski zvezi z razvojem zadruga, pač pa v zvezi z nameravano likvidacijo zadruga, na katero se je odločujoča skupina sistematično pripravljala.

Celjske posojilnice d. d. v Celju.

Na tem občnem zboru je bilo navzočih oz. zastopanih 15 podpisnikov.

Vsi navzoči oz. zastopani delničarji so zastopali delnice v skupnem znesku 1.000.000 Din, torej celokupno delniško glavnico.

Na zadnjem občnem zboru zadruga je bilo tudi sklenjeno, da se izvrši likvidacija zadruga na ta način, da nova delniška družba prevzame vsa aktiva in pasiva, čisto premoženje, deleži in rezerve pa se ali izplačajo, ali poračunajo za akcije v razmerju 5,28.

Kot že rečeno se je udeležilo občnega zbora 8. maja 1919 16 članov, ki so imeli skupne deleže v znesku okrog 24.060 K.

Največ deležev je imel takrat dr. Josip Serbec v znesku 6000 K, nadalje dr. Josip Vrečko v znesku 4000 K, dr. Juro Hrašovec 2000 K, Juro Detiček 2000 K, Lilek Emilijan 200 K, Smernik Josip 200 K, Lovro Baš 20 K itd.

Dočim je znašala deležna glavnica l. 1921. še 108.661 K, se je zvišala l. 1922. na 538.299 K, torej v enem letu za 429.638 K.

Kako neenakomerno se je ta velikanski prirastek razdelil, je razvidno iz zapisnikov občnega zbora 8. januarja 1923 in 3. marca 1923.

Na prvem je odpadlo na 14 združnikov 408.400 K, na drugem pa na 17 združnikov 414.400 K.

Gre torej za malo skupino okrog 16 oseb, ki je imela v letu 1919. od 95.693 le še 24.060 K. L. 1919. je pripadlo tej skupini ca. 25%, po tej spremembi pravil v l. 1919. pa 77% deležne glavnice.

Iz tega je razvidno, da si je pretežni del prirastka na deležih privilegirana mala skupina sebi dodelila, kar je mogla storiti radi tega, ker je imela večino v načelstvu.

v banki.

Radi tega je ta mala skupina imela absolutno večino in je lahko sama izvedla preosnovno zadruga v delniško družbo.

Pri likvidaciji posojilnice kot zadruga in ustanovitvi Celjske posojilni-

ce kot delniške družbe, za katero si je pridobila koncesijo prav ta odločujoča mala skupina, so dobili stari ostali zadružniki za delež po 2 K 10,56 K, za delež 20 K pa 105,60 K, kar še ni zadostovalo za eno delnico. Ne glede na to pa delnic sploh ni bilo mogoče dobiti, ker je 15 prvotnih podpisnikov imelo v svojih rokah vso ustanovno glavnico po 1.000.000 Din.

Ako bi podlaga za obračunavanje ne bila z dodeljevanjem novih deležev maloštevilnim članom umetno dvignjena, bi bil procent obračunavanja mnogo višji in za ostale stare člane ugodnejši.

S tem je mala privilegirana skupina izrinila vse ostale in postala absolutni gospodar in koristnik podjetja in sicer kot upravni svetniki, ravnatelji, pravni zastopniki itd.

Nadaljni razvoj Celjske posojilnice d. d. v Celju jasno prikazuje ogromno razliko med koristniki privilegirane male skupine, ki je dosegla preosnovno zadruge v delniško družbo, in ostalimi zadružniki, katerih je bilo okrog 3500 do 4000.

S to transakcijo so se člani privilegirane male skupine na eni strani odtegnili neomejenemu jamstvu, na drugi strani pa so svoje deleže ugodno konvertirali in si zagotovili nad zavodom neomejeno oblast, ki je bila ogrožena z določbo v pravih zadruga, da ima pri volitvah nadzorstva vsak član en glas. Po zadružnem zakonu pa ima nadzorstvo pravico načelstvo odstaviti.

S tem se je zgodila največja krivica vlagateljem in ostalim upnikom zadruga, ki so tej zaupali svoje prihranke, največ radi neomejene zaveze, kar jasno priča že potreba po spremembi zadruga ravno z motivacijo večjega zapanja vlagateljev.

Po poročilih o likvidacije Posojilnice kot zadruga in ustanovitvi Celjske posojilnice d. d. je prišlo do razdelitve 2.838.850 K ali 709.712,50 Din.

Prvotni podpisniki delnic — 15 po številu — so prevzeli od 10.000 delnic 6457 komadov per apport.

Tajni fond 6 milijonov Din

Celjska posojilnica d. d. v Celju je imela dosedaj pet emisij delnic. Ustanovna osnovna glavnica je znašala 1.000.000 Din. Pri prvi emisiji je bilo izdanih 10.000 delnic po 100 Din, od katerih so kot že rečeno, prvotni podpisniki prevzeli 6457 komadov per apport, ostalih 3543 komadov pa so se glasom poročila izplačali v gotovini.

Pri drugi emisiji se je delniška glavnica zvišala na 1.500.000 Din.

Prezreti se ne sme ugodnosti za prvotne podpisnike — bivše deležnike zadruga — pri tej emisiji, ker so dobili 10.000 delnic po tečaju 120 Din, dočim je bilo za ostale subskribente 5000 delnic po 220 Din. Razlika po 100 Din nanese 1.000.000 Din. Tako se je tu plačanih 1.200.000 Din ali en milijon nominale dvakrat toliko obrestoval kot 1.100.000 Din vplačanih ali pol milijona nominale. Razlika 100.000 Din pri vplačilu je imela pri 10% dividendi za ugodno posledico donos 100.000 Din v primeri z donosom 50.000 Din druge skupine, kar pomeni letni hasek 50.000 dinarjev.

Dokler je banka izplačevala 10% dividende, so ti akcionarji prejeli na prvotnih 122.291 Din, s katerimi so z valorizacijo vred pridobili 1.044.811,75 Din delniške glavnice letno 104.481 Din dividende, kar nanese v letih od inkluzive 1923. do inkluzive 1932 1.046.810 Din. Dasiravno je bila dividenda leta 1931. in 1932. le po 8% oz. 6%, pa je bila l. 1924. 14%, radi česar se lahko računa v teh letih povprečna 10% dividenda.

Ogromne koristi male skupine 16 ljudi

Poleg vseh navedenih in obrazloženih koristi pa so imeli nekateri člani privilegirane skupine bivših zadružnikov, ki je preosnovala zadruga v delniško družbo, še druge ogromne koristi od te preosnove.

Če že ne tudi pri zadrugi, pa so imeli in imajo sedaj pri banki kot odvetniki in notarji avtomatično pridržano kljentelo zavoda. Svoj položaj kot pravni izvedenci so si in si honorirajo na ta način, da imajo od početka odvetniki iz uprave referate na tedenskih sejah.

Od zneska 709.712,50 Din se je privilegiranim poračunalo 122.291 Din deležev z 6457 delnicami po 100 Din skupno 645.700 Din, kar pomeni nadvrednost 523.409 Din.

Na ostalo osebno večino članstva z 12.134 Din deležev je bilo izplačanih 64.012,50 Din ali 51.878 Din nadvrednosti. S tem je bila skupina z ogromno osebno večino in do l. 1922. tudi s 75% deležne večine izključena od vsake nadaljne udeležbe.

Ako bi na občnem zboru leta 1919. slučajna glasovna večina ne bila poskrbela za spremembo pravil z izključitvijo nadzorstva pri dodeljevanju glavnih deležev in nato za likvidacijo zadruga potom prevzema po delniški družbi, bi se morale nepremičnine zadruga prodati in izkupiček razdeliti sorazmerno med vse deleže.

Te nepremičnine se niso valorizirale ob likvidaciji niti niso bile prevzete od likvidatorjev po takratni prometni vrednosti.

Valorizirane so bile šele po zakonu o valorizaciji 7. avgusta 1926. Valorizacijski prirastek je znašal 3.057.907,02 Din. Od tega se je razdelilo 2.187.500 Din na delnice, ki jih je bilo takrat 25 tisoč, tako, da je odpadlo na eno delnico 80,75 Din.

Privilegirani deležniki, ki so dobili par apport 6457 delnic na 122.291 Din deležev, so dobili od valorizacije še 521.402,75 Din, tako da so dejansko dobili za 122.291 Din do tedaj 1.044.811,75 dinarjev.

Če se pomisli, da se valorizacija nepremičnin ni nanašala na dobo po letu 1920., ko je zadruga zaznamovala abnormalen prirastek deležev in pri upoštevanju dejstva, da bi po starem razmerju že omejena skupina participirala le na 25% prirastka, je razvidno, da so bili ostali člani zadružniki v posledici vsega že opisanega delovanja male skupine prikrajšani za tri četrtine prirastka ali za 1.640.626 Din.

Tretja emisija se je izvršila vsled že zgoraj opisane valorizacije.

Četrta emisija nima nič značilnega. Pri tej je šlo samo za izravnavo delniške glavnice na 5.000.000 Din.

Posebno pozornost pa zasluži zadnja, to je peta emisija l. 1929., pri kateri se je delniška glavnica zvišala od 5 milijonov na 8.000.000 Din.

Celjska posojilnica je imela namreč tajni fond v znesku 6.000.000 Din.

Pri vpogledu knjig se bo dalo ugotoviti, da je ta tajni fond izviral skoraj gotovo še iz časa zadruga.

Pri peti emisiji se je izdalo 30.000 delnic po kurzu 160 Din, kar da 4.800.000 Din.

V plačilo skupnih 4.800.000 Din se je od tega tajnega fonda porabil čisti iznos.

Tu se je krog interesentov še bolj skrčil:

Šest gospodov je prevzelo po 3333 delnic v vrednosti 533.280 Din, kar da 3.199.680 Din, trije gospodje so pa prevzeli po 3334 delnic v vrednosti 533.440 Din, kar da 1.600.320 Din, kar da skupno 4.800.000 Din.

Ta tajni rezervni fond se je ali že v l. 1929. razdelil, ali pa se je takrat plačilo delnic v gotovini maskiralo na drug način ter se je tajni fond razdelil v l. 1930. ali 1931.

Ta razdelitev tajnega fonda je brez ozira na fiskalno stališče in na stališče davčne morale, zopet jasen dokaz, da se je ta skupina ogromno okoristila v svoj osebni prid.

Zlasti so tudi visoke plače onih vodilnih uradnikov, ki so bili tudi soudeleženi pri famozni transakciji zadruga v delniško družbo.

S takim postopanjem se okoriščajo posamezniki in bogatijo, med tem, ko kljenti takih zavodov shirajo radi visokih obresti in so vlagatelji vedno bolj ogroženi radi insolventnosti dolžnikov in takega razmetavanja premoženja v prid ozkemu krogu privilegirancev.

Iz vsega navedenega izhaja, da se je mala skupina ljudi — število variira okrog 16 — sistematično pripravljala in izvedla v svojo evidentno osebno korist preosnovno zadruga v delniško družbo.

S spremembo pravil l. 1919. se je načelstvo brez omejitve dalo pravico dodeljevati po več kot en glavni delež, prodajati premičnine, s poznejšo spremembo pa tudi prodajo nepremičnin v slučaju likvidacije brez javne dražbe.

V vsem tem je prozorna tendenca in izključitev vsakega drugega interesenta za nakup velikih zavodovih ne-

Kaj je pisalo naše časopisje l. 1923

Preosnova zadruga v delniško družbo je silno odjeknila v celokupni slovenski javnosti. Označevala se je kot nekako roparstvo nad imovino slovenskega naroda, kar je prišlo tudi do izraza v časopisju. Tako je poročal »Kmetijski list« v Ljubljani 30. maja 1923: »Posojilnica v Celju. O ustanovitvi banke Celjska posojilnica d. d. smo dobili v zadnjem času iz Savinjske doline več dopisov. Danes objavljamo dva:

1. Pred kratkim smo čitali v »Uradnem listu« pokrajinske uprave navidezno nedolžno naznanilo načelstva posojilnice v Celju, da je le-ta prišla v likvidacijo, ker se je preosnovala v »celjsko posojilnico« v Celju. Upniki se vabijo naj se zglase pri zadrugi.« Kmalu zatem je »Uradni list« javil, da se je vpisala pri celjski sodnji firma Celjska posojilnica d. d. v Celju, ki ima namen prevzeti vsa aktiva in pasiva Posojilnice v Celju. Za danes beležimo samo sledeče: Celjska posojilnica je štela okoli 4000 zadružnikov. Čistega premoženja izkazanega in prikritega, ima mnogo, mnogo milijonov. To čisto premoženje hočejo sedaj zadružnikom ukrasti imetelji deležev, t. j. kakih 21 celjskih advokatov in drugih bogatašev, tako zvanih prijateljev kmeta in obrtnika. Po zadružnem zakonu sploh ni mogoče pretvoriti zadruga v akcijsko družbo. Prevzeti vsa aktiva in pasiva, kakor so si zamislili celjski roparji, je proti zadružnemu zakonu in upamo, da bo sodišče zakon branilo. O tej stvari bomo še govorili. Za danes pozivamo kmete in obrtnike iz celjskega okoliša, ki so člani posojilnice v Celju in imajo tam svoje naložbe: Zahtevajte, naj se Vam vloge takoj izplačajo in vložite denar v svoje kmečke in obrtne posojilnice. Nadalje zahtevajte, da se vse vrednosti posojilnice prodajo, a čisto imetje da se razdeli med vse zadružnike, kakor to zadružni zakon predvideva za slučaj likvidacije. Bil bi znak skrajne nesposobnosti in nemarnosti, da si pustimo od celjskih oderuhov ukrasti lepe milijone.

2. Naravnost čudežna je nesramnost, s katero so se lotili nekateri celjski kapitalisti celjske posojilnice. Kakih 3000 do 4000 zadružnikov šteje posojilnica, med njimi okrog 20 ljudi z glavnimi deleži. Zadnji občni zbor je sklenil likvidacijo, a dvajset glavnih deležnikov bi sedaj rado ukradlo celo premoženje posojilnice in je v to svrhu ustanovilo nekako Celjsko posojilnico d. d., to je novo akcijsko banko pod dobrim imenom Celjske posojilnice. Opozarjamo, da imajo v slučaju likvidacije kake zadruga po zakonu vsi člani brez ozira na glavne in poslovne deleže enako pravico do čistega premoženja. Kako veliko je premoženje Celjske posojilnice? V bilanci za l. 1922. je izkazanih rezervnih fondov 2.303.919 K. Razen tega ima posojilnica strašno mnogo skritih rezerv ali skritega premoženja. Ima namreč veliki, krasni Narodni dom v Celju, veliko hišo na Kralja Petra cesti v Celju, razen tega še več manjših hiš in posestev z vinogradi, a vse to izkazuje v bilanci z vrednostjo 926.170 K 18 v, dasiravno so vse te hiše in posestva vredne najmanj »dvajset milijonov kron«. To se pravi: Posojilnica ima okrog 20 milijonov kron. Zadružniki

premičnin, s prevzemom katerih je privilegirana skupina tudi po njih značaju — Narodni dom — na zunaj še obdržala lesk narodnega zavoda svoji novi delniški družbi.

Značilno je tudi, da je delniška družba svojem zavodu dala ime Celjska posojilnica, dasiravno se je ime Posojilnica dajalo izključno zadružnim delničnim zavodom.

Tudi to je utegnulo med vlagatelji ustvariti zmotno mnenje, da ne gre za novo delniško družbo, temveč za staro zadruga.

Ugotoviti je treba tudi, da se je izvršila glavna in odločilna akcija privilegirane skupine zadružnikov v l. 1919., torej takoj po preobratu, takrat, ko so se tisoči zadružnikov komaj vrnili iz krvavih poljan na svoje domove, deloma pa se sploh niso vrnili.

Ni tedaj pripisovati samo malobrižnosti zadružnikov, da se niso udeležili tega za njih tako usodnega občnega zbora.

pazite kaj se godi. Najbolj bo, da se ne kje sestanete in predvsem zahtevate od sodnije, da se postavi tak likvidacijski odbor, kakršnega boste vi predlagali. Temu odboru pa naročite, da mora vse nepremičnine Celjske posojilnice prodati, izkupiček razdeliti med Vas, kakor to zakon zahteva. Sedanji likvidacijski odbor, v katerem so sami glavni deleži, in sicer: dva doktorja Serneca v Celju, dva celjska notarja, doktorja Hrašovec in Vrečko v Celju, trgovec Diehl in Smertnik, ta odbor mora tako izginiti. To zahtevajte zadružniki, ako nečete dopustiti, da Vam ukradejo lepe milijone.

»Straža« v Mariboru 14. maja 1923 je pisala: »Iz Celja. Takega denarnega zavoda pač ne bomo podpirali. Iz Celja nam poročajo! Naši demokrati so iz gole sebičnosti spremenil staro posojilnico v Narodnem domu v delniško družbo, pri kateri bodo nikdar sili liberalni advokati za svoj denar dobivali 15% obresti in si za svoje delo dovoljevali visoke nagrade. Gospodje so pozabili, da so zavod ustanovili slovenski kmetje, da so vloge prinašali slovenski kmetje, da so obresti plačevali slovenski kmetje. Šli so in zavod pretvorili v banko, ki bo v hasek le advokatom dr. Sernecu in njegovi žlahti, ki bo letno zaslužila stotisoče in stotisoče, dočim bo moral posojiljemalec dva do trikrat višje obresti plačevati, kakor je plačeval prej, ko je bila posojilnica zadruga. Pri posojilnici, ki je postala banka, ne jamčijo več člani, zato je najboljšje, da vlagatelji dvignejo svoje vloge, ker je znano, da se banke spuščajo v razne špekulacije. Dr. Sernec noče nas imeti, zato nam je vzel posojilnico in jo dal v roke ljudem, ki ne marajo kmeta in delavca, mi pa bomo naše vloge dvignili in naložili v zavodih, ki zastopajo koristi najširših krogov itd.«

»Slovenski gospodar« v Mariboru dne 24. maja 1923 pa je poročal: »Pozor! Posojilnice v celjskem Narodnem domu ni več. Načelstvo liberalne posojilnice v Narodnem domu, ki posluje v Narodnem domu, razglašča v ljubljanskem »Uradnem listu« dne 9. maja 1923, da se je stara Celjska posojilnica preosnovala v delniško družbo. Prav za prav se je stara Celjska posojilnica v Narodnem domu razpustila in razdružila, tako da je ni več, in na njeno mesto je stopila čisto navadna delniška družba ali banka, ki pa se bo imenovala tudi »Celjska posojilnica«. Načelstvo razpuščene stare Posojilnice vabi vse tiste, ki imajo od bivše posojilnice kaj terjati, da se zglasijo v Narodnem domu v posojilniških prostorih, kjer se jim bodo njihove terjatve izplačale. Mi opozarjamo naše čitatelje na to velikansko izpremembo pri celjski liberalni posojilnici. Ta posojilnica je bila doslej zadruga z neomejeno zavezo. Kaj se to pravi? To se pravi, da je jamčilo več tisoč bogatih posestnikov, ki so bili člani posojilnice, z vsem svojim imetjem za varnost hranilnih vlog. Vsi člani stare posojilnice skupaj imajo gotovo premoženje nad 2500 milijonov kron in s tem velikanskim premoženjem so jamčili za varnost hranilnih vlog. Hranilne vloge so bile torej pri tej posojilnici dozda nad vse varne, ker so imeli vsi člani posojilnice gotovo dvajsetkrat več

premoženja, kakor so znašale vse hranilne vloge v posojilnici. Vlagateljem se torej ni bilo treba bati, da bi izgubili kdaj svoje hranilne vloge.

Zdaj je pa to čisto drugače. Celjska posojilnica v Narodnem domu ni več zadruga, ona nima nobenega člana več, ki bi jamčil za varnost vlog. Ta posojilnica je postala banka ali delniška družba. Kolikor nam je znano, znaša delniški kapital te nove banke za naprej samo štiri milijone kron in nič več. In to je tista velikanska razlika. Poprej je jamčilo v celjski posojilnici za varnost vlog nad 2500 milijonov kron in zdaj pa jamči za iste vloge samo štiri milijone kron. Torej so bile hranilne vloge v stari posojilnici 600krat bolj varne, kakor zdaj v novi bančni posojilnici. Zato pa seveda načelstvo vabi vse upnike, ki imajo od stare posojilnice kaj terjati, da pridejo po svoje terjatve. Tudi vsi tisti, ki maajo v posojilnici kako vlogo, so upniki posojilnice, ki imajo terjati od posojilnice svojo vlogo. Načelstvo posojilnice vabi tudi vse vlagatelje stare posojilnice, da lahko pridejo in dvignejo svoje vloge, ako teh vlog ne zaupajo več novi delniški družbi ali banki, ki se sicer še imenuje »Celjska posojilnica«, pa ni več to kar je bila. Itd.« Nadalje piše: »... Zakaj

Izpoved priče Maksima Šlibarja

Da sem sploh iznesel inkriminirani očitek v obliki, kakor ga priznavam, je povzročil tukajšnji celjski rojak in ugledni kulturni delavec ter član vodstva JNS, sreski veterinar Šlibar Maksim, ki me je tik pred zborom naprosil, da izrazim javno obsodbo prehoda narodnega premoženja zadruge Posojilnice v Celju v last delniške družbe.

Besede, ki sem jih izrekel, so, kot navedeno, kritika prehoda narodnega premoženja v roke posameznih delničarjev. Po pravilih Združenja borcev Jugoslavije »Boja« so se smela na javnih zborih obravnavati vsa kulturna in gospodarska vprašanja in je glavni namen »Boja« moralni preporod celokupne javnosti. Iz tega vidika mi je dolžnost, obsojati gospodarske pojave v javnem življenju, v kolikor ti ne odgovarjajo zdravemu moralnemu čutu naroda.

Ali je bila moja kritika umestna ali ne, prepuščam sodbi združnih in gospodarskih strokovnjakov.

Po zagovoru so se zaslilaše pričee o

Izjava dr. Mačka

Iz razgovora dr. Mačka s časnikarji, preden je bila sestavljena sedanja vlada:

— Ali bi poslanci z vaše liste šli v skupščino, če sestavi vlado g. Stojadinović?

Dr. Maček: — Popolnoma izključeno! V to skupščino ne gremo. Samo pomislite: kje more Mate Domović, ki je dobil 10.000 glasov, sedeti z Matico, ki je dobil 315 glasov? Protikandidat Matice Antonić je dobil nad 11.000 glasov!

— Ali je mogoče, da se okrene in da se najprej napravi sporazum, nato pa se sestavi nevtralna vlada in se izvedejo nove volitve, tako da bi nova skupščina imela izvesti že dosežen sporazum med opozicijo in odločilnimi činitelji?

Dr. Maček: — More. Zakaj pa ne! Jaz sem za vsako pot, po kateri se pride do sporazuma. Osebnosti so irelevantne. —

Iz belgrajskih listov, ki so ves čas verifikacijske debate v skupščini prinašali ostre kritike, posnemamo, da so se pri petomajskih volitvah pripetile za poštene kmečke volilce popolnoma nerazumljive stvari. Po sili zakona, ki se trudi le, da ustvari večino, pa čeprav z nezaslišanimi sredstvi v zgodovini parlamentarizma, so bili n. pr.

so spremenili staro posojilnico v banko? To so storili liberalni advokati zato, ker jim banka več nese. Posojilnice so zadruga, ki izposojujejo denar svojim članom za primežoma zelo nizke obresti. Ako kmet rabi posojilo, ga dobi pri posojilnici še po sedem ali osem odstotkov. Ako se pa obrneš na posojilo v banko, boš tam plačal najmanj 18% obresti, zgodi se pa tudi lahko, da boš plačal celo 25%. Banke torej niso za kmete, ampak le za špekulante. Gorje kmetu, če pride v kremplje kake demokratske banke. Celjski advokati so torej napravili kmetom velikansko škodo s tem, da so preosnovali staro posojilnico v banko. Seveda za žepce celjskih demokratov je boljša banka kakor posojilnica. Za kmeta, delavca in reveža pa seveda demokratom itak ni nič. Kmetje, zapomnite si to. Itd.«

Upravni svetniki celjske posojilnice d. d. so sicer tožili takratnega urednika »Kmetijskega lista« — menda je bil minister Pucelj Ivan — in je bil urednik tudi obsojen, kar je z ozirom na krepke izraze razumljivo.

Značilno pa je, da upravni svetniki niso tožili odgovornega urednika »Slovenskega gospodarja« in »Straže«.

Tudi celokupna in posebno celjska javnost, je obsojala in še obsoja to preosnovo.

tem, kako se je glasil inkriminirani odstavek Vidmarjevega govora. Večina prič se besedila ni točno spominjala, vendar pa je potem, ko se jim je predočilo besedilo po obtožnici i besedilo po zagovoru, izjavila, da se ji besedilo zagovora zdi točnejše.

Predvsem zanimiva je bila izpoved pričee Maksima Šlibarja, ki je izjavil, da je on dal Vidmarju pobudo h kritiki dogodkov in razmer pri Celjski posojilnici, in sicer zaradi tega, ker je smatral, da je način izpremembe zadruge v delniško družbo, kakor se je ta izprememba izvršila, v protislovju s pojmi splošne morale ter da je povzročala v Celju veliko razburjenje. On sam je obsojal vse to postopanje zlasti zaradi tega, ker je g. dr. Ernest Kalan v razgovoru z njim to postopanje označil kot tatvino.

Ko je bilo izvršeno zaslišanje prič, kako se je glasil inkriminirani odstavek Vidmarjevega govora, je sodnik razpravo preložil, da se izvede predlagani dokaz resnice.

izvoljeni na Jevtičevi listi:

V srezu Donja Stubica Vinko Berinič s 132 glasovi proti 10.022.

V srezu Novi Marof dr. Bogdan Iveković s 189 glasovi proti 8194.

V srezu Ludbreg Viktor Fizjen z 851 proti 6552.

V srezu Kostajnica dr. Djordje Marković z 200 proti 3497.

V srezu Split dr. Grga Angjelinović in Manfred Paštrovič s 5348 proti 15.730.

V Splitu Ivan Šakić s 1864 proti 6347.

V srezu Sinj Petar Stojisavljevič s 1736 proti 10.572.

V srezu Břečan Gojko Pejić z 2821 proti 12.196.

V Zagrebu dr. Milan Vrbanić in tovariši z 9606 proti 29.712.

Itd. Itd. Ali se je potem čuditi, da ne razumejo te volilne računice niti najboljši računarji, posebno pa ne tisti pošteni kmečki svet, ki ve, da je 10 več od 5. Ta nikakor ne more razumeti, kako more biti 132 glasov več od 10.000.

Pri vsem tem pa smo doživeli, da so vstajali v skupščini razni »narodni poslanci« in so govorili o nasilstvih opozicije nad vladnimi kandidati, nad zastopniki oblasti in celo nad orožniki!

svojo ideologijo. Tenor je protimarksistična orientacija kakor pri naših klerofašistih. Treba, da opozorimo samo na nedavno volilno kampanjo za narodno skupščino in na pokret »Zbor«, ki mu stoji na čelu bivši minister Ljotić. Ta pokret oponaša nemški nacionalsocializem. Volilni program »Zbora« je bil izrazito fašističnega značaja. V vsej državi se mu je posrečilo, da je v času najboljših konjunktur zbral za vse take in slične pokrete okoli 24.000 glasov!

S Sušaka poročajo, da prične ponovno izhajati »Naša Sloga«, ki bo urejevana v duhu jugoslovenskega nacionalizma. Urednik bo novo izbrani narodni poslanec na Jevtičevi listi g. Milan Banić, ki je že pred 4 leti izdajal ta list. Zvedelo se je, da namerava Banić pričeti z akcijo nekega novega nacionalističnega pokreta, ki se bo imenoval »Jugoslovenska delavna akcija«. Jasnno je, da je takoj fiksiran tudi cilj te organizacije: zbiranje vse pozitivnih in konstruktivnih jugoslovenskih nacionalnih sil. Treba je še omeniti »Slovenske delovne bataljone«, na katerih organiziranju dela neki Majo Mažuran, čigar delavnost je dobila večjo publiciteto ob priliki neke afere, v katero so bili vpleteni neki izdajatelji listov z antisemitskimi smernicami. Tudi ta pokret ima svoj list »Sveslavenska Misao«. Omenja se tudi belgrajski industrijalec g. Milan Vapa, ki se opira na delavce v svoji tovarni, a ga je treba ločiti od fašističnih eksperimentov znotraj delavskega pokreta sindikalnega značaja, ker zbira svoje ljudi zaenkrat samo na »politični ideologiji«. On noče sindikatov pa makar bili »žolti«.

Tako »Radničke Novine«, ki omenjajo »fašistične struje na plemenski bazi tudi v taboru hrvaške opozicije. V tem je hitlerizem posebno popularen.«

Ne bili bi vestni kronisti, če ne bi poročali, da označujejo »Radničke Novine« tudi pretekli teden razpuščeni »Boj« za »organizacijo istega značaja«. »Radničke Novine« pa se glede »Boja« zelo motijo. Posebno odkar je bilo na

zadnjem izrednem delegatskem zboru z ogromno večino izključenih iz »Boja« 10 vodilnih članov je zrak popolnoma čist! Slovenski bojevniki nočemo ničesar slišati o fašizmu. Kdor še kaj dvomi, naj bere »Bojevnika« in prepričal se bo!

G. Banić nam je bil še pred kratkim čisto neznan. Dne 9. t. m. pa je imel v narodni skupščini velik »programatičen« govor za katerega smo zvedeli iz belgrajske »Politike« in »Stampe«. Poudarjal je med drugim:

»Gospoda iz tabora dr. Mačka prihajajo sem, da je treba odstraniti gosp. Jevtića. Treba je odstraniti njega, treba je nekake nove vlade, novega človeka. Nočem delati poklonov predsedniku g. Jevtiću, toda moje globoko prepričanje je, da bi odstranitev g. Bogoljuba Jevtića z vlade v tem času, v takih razmerah pomenila eno izmed največjih nevarnosti za državo. (Ploskanje in vzkliki: Tako je!)... Taktika opozicije je zelo prozorna. Šestojanuarski režim se je skušal nasloniti na JNS. Ker pa je riba pri glavi zasmrdela, je bilo treba to ribo odstraniti. In velik je bil pogum g. Bogoljuba Jevtića, da je brez vsega, brez vsake politične formacije šel na volitve. Sedaj g. predsednik Jevtić mora ustvarjati novo, zdravo in krepko formacijo, na katero naj se opre unitaristični režim. V tem času je docela naravno, da hoče opozicija odstraniti g. Jevtića; kadar bi ga odstranila, bi odstranila tudi to novo formacijo, tako da bi šestojanuarska politika narodnega in državnega edinstva ostala brez vsega... Moremo oditi v zapeček, celo v naftalin, in naj pridejo drugi, toda samo pod pogojem, če se obdrži edinstvo države, ker brez edinstva tudi te države ni. Gospoda iz opozicije hoče tudi volitve v septembru, oktobru! Zakaj bi o tem izgubljal besede? Odveč je! Volitve v septembru in oktobru, to bi bila katastrofa, o kateri niti govoriti nočem.«

Same akcije

Zopet ena akcija, tokrat „gospodarska in socialna . . .“

Prejeli smo:

»Glas Naroda«, glasilo ministra dr. Marušiča, objavlja zadnje čase pozive za »gospodarsko in socialno akcijo«. V uvodniku 20. pr. m. je n. pr. pisal: »Boj proti krizi in njenim posledicam je najbolj ljudska zahteva današnjih dni in zato morajo vsi pripadniki srednjega stanu in vsi mali ljudje tudi s svoje strani storiti vse, kar je le v njih moči, da se sedanja stiska odpravi. Direktno more seveda vsak posameznik le malo storiti, da bo krize res konec, toda ves srednji stan in vsi mali ljudje skupno so vendar tako močni, da morejo odločilno vplivati na potek boja proti krizi.«

Mislimo, da so predvsem voditelji »gospodarske in socialne akcije« dolžni »storiti vse, kar je le v njih moči, da se sedanja stiska odpravi«. Pri teh pa vidimo take-le stvari: ljubljanski poslanec dr. Riko Fux je kot magistratni uslužbenec zaprosil za začasno upokojitve. Z 31. majem je bil na lastno prošnjo upokojen ter bo prejemal ves čas svojega poslančevanja okoli 4800 Din mesečne pokojnine. Kot poslanec ima okoli 7000 Din mesečnih prejemkov, tako da bo g. poslanec imel skupaj okoli 12.000 Din na mesec, čeprav pravi službena pragmatika ljubljanske mestne občine, da imajo uradniki, iz-

voljeni v kak javni zastop, pravico le do dopusta in da se jim ustavijo službeni prejemki do višine plače, ki jo prejemajo za izvrševanje dotičnega mandata! Potemtakem ne bi smel g. poslanec dobivati nobenih prejemkov od mestne občine.

»Glas Naroda« piše nadalje: »Kajti vsi ti ljudje tvorijo ogromno večino naroda in imajo dejansko to politično moč, da morejo tudi izsiliti uveljavljenje pravilne in dobre gospodarske politike. Ta politična moč pa je zapravljena, če bi stali ob strani in če se ne bi udeleževali političnega življenja, ker odsotni je vedno brez vpliva in odloča se brez njega in tudi proti njemu. Sodelovanje v političnem življenju tudi najširših plasti naroda je zato prvi pogoj uspešnega boja proti krizi.«

Gospodje okoli »gospodarske in socialne akcije«! Za nas slovensko delovno ljudstvo ni prav nobenega dvoma, da bomo slednjč le izsilili »pravilno in dobro gospodarsko politiko«! Mi ne stojimo ob strani, kot si to Vi predstavljate, temveč se zbiramo in se bomo tudi zbrali, če Vam je prav ali pa tudi ne prav! Mislimo, da si morate biti na jasnem, da naše mesto nikakor ni ob Vaši strani! Vam vendar ni za stvar! Preveč dobro Vas poznamo po dejanjih! Posebno po zadnjem!

Jugoslovenski nacionalsocializem

Slovenski bojevniki nočemo ničesar slišati o fašizmu

Zagrebske »Radničke Novine« prinašajo zanimiv članek o »formiranju jugoslovenskega nacionalizma«. Pravijo, da je bilo dosedaj že več poskusov, da se formira nacionalistični pokret v fašističnem smislu. »V začetku so imeli tiposkusi značaj italijanskega fašizma in so jih v glavnem započeli bivši ljudje iz ekstremnega delavskega pokreta. Pozneje so se ti poskusi započeli tudi v meščanskem taboru, pa tudi med študenti, ki so postalo jasno, da v delavskih vrstah fašistični pokret zaradi odpora socialističnih organizacij ni mogel zadobiti tal. Vemo, kako bedno so

dosedaj končavale vse te razne žolte formacije, ki so pri nas hotele, da izoblikujejo izrazito žolti delavski pokret s fašistično ideologijo.

Čisto drugače pa je s to akcijo v buržoaznem taboru. Četudi ne upoštevamo našega klerofašizma, ki ga predstavljajo organizacije kakor Katoliška Akcija in klerikalna delavska strokovna zveza (ti dve bosta že zase odgovarjali! Op. ured.), imamo že celo vrsto političnih organizacij, ki so čisto fašističnega značaja. Treba je samo, da opozorimo na »Jugoslovensko akcijo« in na vse to, kar iznašajo prvaki te organizacije kot

Iz bojevnškega gibanja po svetu

„Je pa previdno zamolčala, da se je pred razpustom pogajala z njimi . . .“

Angleški prestolonaslednik se je zavezel na sestanku z angleškimi bojevniki v londonski Queen's Hall za obisk delegacije angleških bojevnikov v Nemčiji. Prestolonaslednik je poudarjal, da bi prijateljski obisk bivših bojevnikov mnogo doprinesel k zblizanju obeh narodov.

Bojevniki vseh front si podajajo roke

Angleški bojevniki so sklenili, da obiščejo svoje nekdanje sovražnike na evropski celini. Po dosedaj sestavljenem programu bo delegacija Britske legije (angleških bojevnikov), ki jo bosta

vodila podpredsednik organizacije polk. S. W. H. Ashwanden ter gospodar organizacije major J. B. Brunel Cohen, obiskala Prago 4., Dunaj 8., Budimpešto 12. in Berlin 18. julija. Povsod jim pripravljajo svečan sprejem.

Nemški bojevniki na obisku v Angliji

Dne 20. t. m. se je izkrčala 1. delegacija bivših nemških bojevnikov v Dowerju. Ko so stopili nemški bojevniki na angleška tla, jih je zastopnik Britske legije med ovacijami občinstva pri srčno pozdravil, nakar se je odpeljala

delegacija v Brighton. Ob prihodu delegacije v Brihtonu so se vršile po mestnih ulicah navdušene manifestacije za tovarštvo, ki naj v bodoče prepreči nepotrebno krvoprelitje.

Vsi londonski časopisi o tem zelo obširno poročajo. »Daily Telegraph« opisuje prisrčen sprejem nemških bojnikov. »New Chronicle« pripoveduje, da so bile med onimi, ki so prožili roko nekdanjim sovražnikom, tudi vojne vdove, ki so se takisto udeležile slavnostnega sprejema.

»Daily Mail« meni, da je obisk nemških bojnikov dokazal, da je imel prav valeški princ, ko je pred nekaj dnevi izjavil, da ni nobena druga organizacija tako poklicana prožiti roko Nemcem, kakor ravno Zveza angleških bojnikov.

V soboto so priredili v občinskem domu v Hoveu pri Brightonu svečan banket v čast odposlanstvu bivših nemških bojnikov. Po banketu je bila svečana recepcija. »Press Association« poroča o tej svečanosti: »Nemci in Angleži, ki so se borili med svetovno vojno v strelskih jarkih drug proti drugemu do zadnje kapljice krvi, so snoči prisegli, da se bodo skupno borili za ohranitev svetovnega miru.« Med igranjem nemške in angleške himne so se mešali navdušeni angleški vzkliki »Ura« in nemški »Heil«.

Joachim v. Ribbentrop, vodja nemške delegacije pri angleško-nemških pomorskih razgovorih v Londonu, se je toplo zavzel za medsebojne bojevnike obiske. Dejal je: »Le izmenjujmo obiske bivših naših bojnikov, da nam ne bo treba izmenjati mnogo manj... prijateljskih obiskov — novih bojnikov!«

Povsod se jih boje

Iz Monakovega poročajo, da je prišlo med nacionalno-socialistično stranko in skupino jeklenih čelad v Monakovem do hudega spopada. Neki govornik, vojni invalid, je govoril na shodu jeklenih čelad in zahteval več prostosti za kritiko. Tudi se je pritoževal proti radikalizmu nekaterih elementov nacionalno-socialistične stranke.

Bavarski notranji minister je jeklenim čeladam v Monakovem prepovedal sleherno delovanje.

Splošno prevladuje mnenje, da je ta spor zelo težak in da bo moral posredovati sam Hitler.

Gonja proti bojnikom na Francoskem

V francoskem parlamentu se bije hud boj za bojevnikiško organizacijo »Croix de feu« (»ognjeni križ«). Levica zahteva razpust organizacije, ker je postala že premočna, desnica pa jo brani. Bojevniki majo posebno zaslombo pri ministru za zrakoplovstvo generalu Denainu, ki je v prijateljskih odnošajih z vodjo bojnikov polkovnikom Rocqueom. Laval osebno protestira proti temu, da bi levičarji obravnavali taka vprašanja v parlamentu. Tudi ministrski svet se je že bavil s tem vprašanjem ter je Herriot izjavil, da radikalni socialisti ne bodo več trpeli delovanje »Ognjenega križa«.

Na drugem mestu poročajo listi, da je minister za zrakoplovstvo general Denain na neki paradi v Lyonu oficijelno sprejel vodjo »Ognjenega križa« polkovnika Rocqueja ter da je polkovnika predstavil častnikom svojega štaba. General Denain je izjavil, da je bil ta sestanek popolnoma slučajen.

Tudi Avstrija razpustila bojevnikiško organizacijo

Zveza bojnikov Nemške Avstrije je bila z vsemi svojimi podružnicami razpuščena, ker je delala proti vrnitvi Habsburžanov.

Komentarji raznih listov k temu ukrepu avstrijske vlade so zelo zanimivi. Večina trdi, da je vlada sicer razpustila bojevnikiško organizacijo, bojevnikiškega duha da pa ne bo mogla zatreti.

Zveza bojnikov Nemške Avstrije je ustanovil takoj po vojni polkovnik Hillt z namenom, da združi vse tovariše iz svetovne vojne v enotno organizacijo. Namen organizacije je bil medsebojna pomoč v težkih časih in zabranitev povratka Habsburžanom. Kot na Francoskem so se tudi v Avstriji našli ljudje,

ki jim taka idealna organizacija ni bila po volji. Nastale so po zaslugi teh ljudi nove organizacije bojnikov in borcev, kakor: Avstrijska tovariška in vojaška fronta ter Domovinska fronta. Ti dve organizaciji sta formaciji sedanje vlade ter sta naperjeni proti Zvezi bojnikov, ki je pričela postajati vlastodržcem vse preveč močna. S tem, da je Zveza bojnikov odprla vrata svoje organizacije tudi kadrovcem, ki so z navdušenjem sprejeli načela zveze, se je pričela zveza z neverjetno naglico širiti med prebivalstvom, ki ni zadovoljno s sedanjim režimom. Ker je prebivalstvo kar trumoma obiskovalo zborovanja bojnikov, dočim je prireditve vladnih eksponentov bojkotiralo, se je vlada ustrašila tega naglega porasta simpatij ter je sklenila, da zatre to gibanje, ki bi moglo postati usodno. Z znano brezobzirnostjo in neupoštevajoč dejanskega stanja v državi je enostavno razpustila Zvezo ter vse njene podružnice pod pretvezo, da so se bojevniki politično udejstvovali. Je pa previdno zamolčala, da se je pred razpustom pogajala z njimi, da bi dosegla skupen nastop. Ker so ga bojevniki odklonili, jim je sedaj vlada razpustila organizacijo. Razume se, da vlada s tem ni mnogo dosegla, ker je položaj posebno v zapadnem delu države, to je na Tirolskem, tak, da je nemogoče zatrei vsestransko koristno, patriotsko bojevnikiško gibanje, tudi če je oficijelno organizacija razpuščena. Ker so tudi Štajerci zelo borbeni, je gotovo, da razpust ne bo dosegel tistega učinka, ki ga je vlada pričakovala. Nasprotno bojevniki računajo s temeljito spremembo razmer v državi in se zavedajo, da bodo tedaj bolj kot kdaj poprej potrebni.

Dopisi

MURSKA SOBOTA

Lovsko organizacijo snujemo

Naši lovci so se sestali preteklo nedeljo v restavraciji g. Benka v Murski Soboti, da se seznanijo z določili novega lovskega zakona, posebno radi svoje strokovne organizacije, ki je predpisana po zakonu. Soglasno je bilo izraženo načelo, naj se osnuje taka organizacija skupno le za oba prekmurska sreza, to je soboški in lendavski. Doslej so bili naši lovci organizirani v podružnici SLD, ki je obsegala soboški, lendavski in ljutomerski srez ter je imela zadnja leta svoj sedež v Ljutomeru. Za izvedbo nove organizacije je bil izvoljen poseben pripravljalni odbor, ki mu načeljuje dr. Šumenjak.

Duhovniške vesti

Dne 21. julija bo služil zlato sv. mašo v Pečaroveh tamošnji župnik g. Perša Ivan. Nove maše pa bodo letos brali gg. novomašniki: 14. julija v Bogojni Camplin Ivan, v Murski Soboti Škraban Janez in v Črenšovcih Zelko Ivan; 21. julija v Turnišču Kolenc Ivan in v Pertoči Nemeč Alojzij; 28. julija v Beltincih Škafar Ivan, v Murski Soboti Gregor Janez in v Črenšovcih Cigan Franc.

Sezonsko delavstvo

Znano je, da ravno sezonsko delavstvo v Prekmurju edino učinkovito omiljuje gospodarsko krizo. Naši delavci so znani kot pridni, skromni in varčni, pa jih zato delodajalci prav radi sprejmejo v službo. Žal morejo sedaj hoditi naši poljski delavci le v Francijo, ker so nam druge države zaprte. Letos je odšlo od nas v Francijo 1004 delavcev, z njimi skupaj je dosegal naših ljudi tamkaj okrog 3500 do 4000. Zadnje dneve se je pojavila med našimi ljudmi bojazen, da bo Francija pri pobijanju lastne gospodarske krize odslavila tudi nekaj naših ljudi ter jih poslala domov. Po informacijah pri naši borzi dela je ta bojazen neupravičen. Naša borza dela je v zadnjem času popisala vse one, ki so brez dela in zaslužka in ki morajo zato iti po svetu za zaslužkom. Takih imamo še 1500, ki pa imajo vsi poleg sebe preživljati še svojece. Opozarjamo na to dejstvo naše odločilne činitelje, da pozovejo naše ljudi na delo k javnim delom, ki jih mislijo letos izvajati, da se vsaj deloma olajša beda. Poleg vseh teh pa imamo še okoli 1500 oseb, ki bi rade šle kam za zaslužkom. Pri tej priliki ponovno opozarjamo naše voditelje na Nemčijo. Svoj čas so naši sezonski delavci tudi tjakaj hodili za zaslužkom. Nemški delodajalci so jih imeli prav radi in lepi denarji so od tamkaj prihajali k nam. Sedaj tega ni več, ker je Nemčija zabranila dohod inozemskim sezonskim delavcem. Mnenja pa smo, da bi se dala doseči za nas vendar le izjema, ki jo Nemčija sicer nudi tudi dru-

gim državam, n. pr. Poljakom. Ako smo zamudili lansko leto pri sklepanju trgovske pogodbe z Nemčijo to ugodno priliko, je ne smemo zamuditi letos, ko se bo ta pogodba revidirala. Naj tedaj naši odločilni činitelji pri tej reviziji skušajo doseči, da bo moglo naše sezonsko delavstvo hoditi tudi v Nemčijo.

Muzejsko društvo smo ustanovili

Muzejsko društvo v Murski Soboti za Prekmurje smo ustanovili na ustanovnem občnem zboru v Murski Soboti 23. pr. m. Pobudo za to je dala mlada prekmurska inteligenca, posebno Klub prekmurskih akademikov. Že lani v jeseni se je ustvaril pripravljalni odbor, ki je sestavil pravila in pripravil vse potrebno, tako da se je sedaj ustanovilo tudi društvo. Izvoljen je bil odbor s predsednikom g. Gumilarjem, šolskim upraviteljem iz Lipovcev, ki je predsedoval tudi pripravljalnemu odboru. Novoizvoljeni odbor daje garancije, da bo društvo uspevalo, saj so v njem same mlajše delovne moči. Ustanovni občni zbor sta počastila s svojo navzočnostjo prelat dr. Kovačič in g. dr. Vrabl od Muzejskega društva v Mariboru. Že na ustanovnem občnem zboru je pristopilo 65 članov. Zanimanje za društvo je pokazala posebno mlajša prekmurska inteligenca, ki ga bo tudi pravilno vodila, za kar ji želimo mnogo uspehov, vsi pa, posebno člani, pa ga bomo podpirali.

Letina

Letošnja letina obeta biti še precej dobra. Tudi rž, ki je pomladi močno pozebla in se je bilo bati, da marsikateri kmet ne bo pridelal niti posejanega semena, se je precej popravila, le vetrovje in deževje je naredilo dosti škode, ker posevki preveč leže ter jih prepleta gost plevel. V krajih ob Muri pa je poplava uničila vso setev, travo in sploh vse pridelke. Škoda gre v sto in stotisoče. Tem je treba nujno priskočiti na pomoč. Pri živini, posebno perutnini in svinjah, pa ima obilno žetev kuga.

Nova vlada

Nova vlada je pri nas napravila najboljše vtis. Res, da je naša glavna skrb priskrba kruha, a ne sme se pozabiti, da je človeku treba tudi duševnega sproščenja. Svoboda, demokracija sta potrebni kakor kruh. Živimo v upanju, da se bodo te obljube izpolnile. Eni so sicer zobali, kajti le ti so imeli dosedaj svobodo, vse drugo je bilo potlačeno. Tak način vladanja pa ni v prospeh državne ideje. Trajno ne more manjšina odločati proti volji večine. Gospodarski predsednik dr. Stojadinovič je pri nas znan še iz prejšnjih časov, ko je bil l. 1923. nosilec radikalne kandidatne liste za mariborsko volilno okrožje. Računal je takrat najbolj na uspeh v Prekmurju, a ni uspel. Ni imel za volilce sprejemljivih sotrudnikov med nami.

Delavski vestnik

Stavkajoče delavstvo zmagalo

V prejšnji številki smo poročali o stavki v opekarnah F. Sodin in Unger-Uhlmann, ker nista podjetji pristali na zvišanje plač. Stavki sta trajali le tri dni, ker sta obe podjetji pristali na zvišanje plač, in sicer Sodin na 20 do 25%, Unger-Uhlmann pa na 20%.

Novice

Generalštabni major Lavrič umrl

Preteklo dni je iznenada izdihnil generalštabni major v p. Alfred Lavrič, znan zlasti iz bojev za Koroško. Bil je navdušen Slovenec, priljubljen med častniki in vojaki, za katere je po očetovsko skrbel. Spominjajo se ga premmnogi naši bojevniki, saj je služil pri Janezih ter je poveljeval v Tirolah bataljonu v mnogoštevilnih bojih. Slovenci bomo blagopokojnega spoštovali in častili kot junaškega poveljnika in branitelja zapadne Koroške, za katero je skoraj žrtvoval življenje, gotovo pa sijajno vojaško karijero. Naj mu sveti večna luč!

Posojilo ljubljanskemu gledališču

Drž. hipotekarna banka je odobrila upravi Nar. gledališča v Ljubljani 750.000 Din posojila za plačilo starih obveznosti, in sicer na račun gledališkega dinarja.

Razmišljanja

KAKŠNE ODBORNIKE IMA NARODNA GALERIJA

Prof. Saša Šantel je objavil v »Jutru« članek: Zakaj ne »društvo slovenskih likov-

nih umetnikov«? Društvo se namreč imenuje »Društvo umetnikov dravske banovine«. Pravi, da tudi zato ne, »ker realne Slovenije danes nikjer ni«. G. prof. Šantel — je odbornik slovenske Narodne galerije!

ČE GRE ZA MANDAT

Iz »Glasa Naroda« 18. t. m.:

»Zanimivo pa je, da je dobil Stante v Celju in okolici 1081 glasov, dočim jih je dobil Prekoršek 1400, torej samo za 369 več. Pikantna je ta razlika radi tega, ker ima nemška manjšina v Celju in okolici približno isto število glasov. Vsi Nemci in od njih odvisni ljudje pa so disciplinirano volili Prekorška, najbrž radi tega, ker je predsednik sreske organizacije JNS g. dr. Ernest Kalan, menda v afirmacijo nacionalne misli v Celju, smatral za potrebno, da je v 17. letu po prevratu z nemškimi dopisi naprošal celjske Nemce, naj volijo kandidata JNS.«

KATERE PAPIRJE IŠČEJO

Čim več se govori o potrebi »organizacije miru«, kakor se izražajo diplomati, tem bolj se iščejo papirji bakra, svinca, motorjev, nafte, surove svile in sploh vojne industrije.

Akcije Schneider-Kreuzota so poskočile od januarja do maja od 1400 na 1800 frankov, dočim jim je lani bil najnižji tečaj 1252 frankov; Wikersa v Londonu od 9 na preko 13 funtov; Manesmana od 77 na 84, U. S. Stella od 29 na 34 in pol; Rols Roice Motorja od 115 na 148; Daimler Benza od 88 in pol na 91; Anakonda, rudnika bakra — Newyork od 10 na 13 dolarjev; Rio Tinto, rudnika bakra — London od 14 na 18; Shella od 2 šest šestnajstink na 3 7 šestnajstink; Standard Oila od 38.75 na 50; Koninklijske Amsterdam — Deterding od 140 na preko 180; Amsterdam Ruber kavčuk od 95 na 105 in pol.

Medtem pa padajo cene žita na vseh svetovnih borzah.

Gospodarstvo

Prizad

Privilegirana družba za izvoz »Prizad«, v kateri so imeli glavno besedo visoki gospodje iz Belgrada, je že delj časa vzbujala upravičene kritike tudi v naših slovenskih trgovskih krogih. Pred kratkim je vlada imenovala pri poljedelskem ministru posebno komisijo z nalogo, da prouči vprašanje, kako bi se dalo najti primerno razmerje med cenami kmetijskih pridelkov in cenami kmetijskih potrebščin. Kot beremo sedaj v srbskih listih, je bil eden prvih korakov te komisije, da se je izrekla proti Prizadu. Svojo izjavo je utemeljila s tem, da se more okoristiti s Prizadom le ožji krog dobro poučenih ljudi. Izvoz mora biti dovoljen vsem, ne pa le spekulantom.

V 24 URAH barva, plisira in kemično čisti obleke, klobuke itd. Škrobi in svetlolika srajce, ovratnike, zapestnice itd. Pere, suši, močga in lika domače perilo. Parno čisti posteljno perje in puh

Tovarna JOS. REICH
LJUBLJANA

Za spomlad se najcenejše oblečete, ako kupite narejene moške, deške obleke, ter perilo domačega izdelka tov. Triglav Josip Olup Ljubljana, Stari trg 1 in Kolodvorska 8 V zalogi imam vedno sukno, kamgarne, hlačevine, čepice in tkanine kakor šifone, frenče itd. iz največjih angleških, čeških in tuzemskih tovarn. Obleke in perilo se izgotavlja tudi po meri po najnižjih cenah in po najnovejši fazoni

Iščemo strojnika

V službo se sprejme strojnik z večletno prakso z dobrimi spričevali k lokomobili s parno žago in mlinom. - Nastop službe takoj. Ponudbe poslati na upravo Bojevnika pod.: »Strojnik«.